

СТАНОВИЩЕ

ВЪРХУ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН “ДОКТОР”

Област на висше образование: 1. Педагогически науки; Професионално
направление: 1.3 Педагогика на обучението по... Докторска програма:
Методика на обучението по български език и литература

Автор: РАЛИЦА ЖИВКОВА КОЛЕВА на тема: КОМИКСЪТ И
ЛИТЕРАТУРНОТО ОБУЧЕНИЕ НА БИЛИНГВАЛНИ УЧЕНИЦИ В 4.
КЛАС

Научен ръководител: проф. д.п.н. Маргарита Терзиева

Рецензент: проф. дн Лучия Ангелова

Със заповед на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ № РД-21-634 е определена процедура за защита на дисертационния труд на докторант Ралица Колева на тема: „КОМИКСЪТ И ЛИТЕРАТУРНОТО ОБУЧЕНИЕ НА БИЛИНГВАЛНИ УЧЕНИЦИ В 4. КЛАС“. Кандидатът е спазила минималните национални изисквания.

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и значима, което се определя от следното: търси се отговор на проблема с обучението на ученици билингви, който е един от основните нерешени, според Ралица Колева, въпроси на образователната ни система. Също така, децата от етнически малцинства, предимно от ромски и турски етнос, които не са посещавали предучилищни образователни институции, трудно овладяват българския език.

В условията на все по-нарастващата глобализация във всички сфери на живота интегративната роля на литературата и изкуството се проявява с все по-голяма необходимост заради процесът на сближаване и обединяване на икономиката, политическите отношения, културата на държавите в световен мащаб, възможен благодарение на съвременните технически средства за комуникация. Изкуството, литературата и изобразителното изкуство като творчество се превръщат в своеобразен език за пълноценно общуване и реализация в свят “без граници”. От една страна, това изисква осъществяването на различните дейности да се реализират чрез нов тип интелектуални и духовни способности, а от друга страна, търсенето на автономността на личността чрез овладяването на богатството и многообразието от културни ценности в това число на литературата и

изкуството. В този контекст часовете по литература винаги са били предизвикателство за учениците, които не владеят българския език на ниво, достатъчно да се справят с учебните си задачи. Ограниченото общуване на официалния език, бедният речников запас, особеностите на битовата среда са причина за слабите резултати по учебния предмет. Училищната възраст е безспорно един от най-оптималните периоди за динамиката, интензивното развитие и непрекъснатата активност на учениците по посока литературата. В този смисъл изборът на темата в търсене на отговори на въпроса как биха могли да се постигнат успехи в литературното обучение от ученици, които приоритетно си служат със своя майчин език, различен от българския, се отнася до: „Комиксът и литературното обучение на билингвални ученици в 4 клас“. Така се подчертава интегративната същност на литературата в контекста на въпроса за глобалното значение на взаимоотношението “ученик – литературно обучение”.

Постановката на проблема обхваща: **Обект** на изследването – литературното обучение в начален етап на средното училище. Изследователската работа е свързана със спецификите на това обучение при ученици билингви - децата от ромския и турския етнос в България, които доминиращо си служат със своя майчин език. **Предмет** на изследването – възприемането на литературни произведения чрез работа с комикси на ученици билингви в 4 клас. Съобразно темата, се формулира цел – да се разработят дидактически средства, основани на работата с комикси, които да улеснят възприемането на литературни произведения и да съдействат за постигане на по-добри резултати в литературното обучение на учениците билингви. Оттук задачите на изследването са следните:

1. Да се проучи научната литература, свързана с особеностите на комикса, и да се открият в нея добри практики за използването му като средство за обучение.
2. Да се анализира спецификата на литературното обучение в начален етап в условията на билингвизъм.
3. Да се проведе анкета с учители и ученици относно използването на комикса в часовете по литература.
4. Да се изследват уменията за работа с комикс на учениците от начален етап.
5. Да се създадат нови модели за работа с комикс за начално обучение по литература за ученици билингви и да се експериментира тяхното въвеждане в четвърти клас.

6. Да се диагностицира нивото на литературните компетентности на учениците в контролната и експерименталната група.

7. Да се извършат необходимите статистико-математически анализи на резултатите от проведеното изследване.

Така се стига и до хипотезите, които формулира Ралица Колева:

Първата хипотеза: Предполагаме, че ако ученици билингви овладяват литературните произведения чрез разработения от нас технологичен модел за работа с комикси, то ще се постигне по-високо равнище на разбиране при четене и развитие на българската реч в сравнение с резултатите от класическото обучение.

Втората хипотеза: Ако учениците билингви използват комикси в обучението по литература, ще се повиши мотивацията им за учене.

На този фон в дисертационния труд целта и задачите на изследването се постигат с богатата методика, която убедително съчетава теоретичния анализ на педагогическа, естетическа и в някои други научни области литература, имащи отношение към темата. Направен е анализ на съществуващи в световната практика образователни подходи, базирани на работата с комикси, също така и на съществуващите технологии в литературното обучение в начален етап в условията на билингвизъм. Създадена бе авторска концепция за възможни модели за работа с комикси, които да помогнат при овладяване на литературните произведения от ученици билингви. Тези модели са апробирани в конкретни образователни условия - подготовка и проведен експеримент с формиращ характер, в хода на който се оценяват качествата на предлагания концептуален модел и се проверява хипотезата на изследването.

Дисертационният труд е в обем от 211 страници, от които 181 страници основен текст, 10 страници библиография (включваща общо 137 източника, в това число 97 на кирилица, 16 на латиница и 24 интернет ресурса) и 20 страници приложения. Структурата на дисертацията включва: увод, три глави, изводи и приноси на дисертационния труд. В рамките на изложението са включени 56 фигури, 23 таблици и 12 диаграми.

В първа глава на дисертационния труд е направен сериозен теоретичен анализ по посока комикса, като литературен и образователен феномен; комиксът, литературата и изкуствата за деца – пресечни точки и разминавания; комиксът и литературното обучение в 1-4 клас; комикс и литературно обучение в условията на билингвизъм. Доказва се, че комиксът има място в класната стая. Изводите, до които стига Ралица Колева за

неговата позиция в литературното обучение на ученици билингви, са:

- 1.Комиксът може да послужи като нагледно средство за разбиране на изучавани литературни произведения в часовете по литература.
- 2.Комиксът може да бъде използван и включван в различни интерактивни задачи, които да направят учебния процес занимателен за учениците, като ги поставят в активна позиция.
- 3.Комиксите чрез своя нетрадиционен и забавен начин на предаване на информация могат да бъдат средство за повишаване мотивацията за учене и способ за задържане на вниманието на учениците в час.

Във втора глава е показана организацията и методиката на изследването. В трета глава е представена експерименталната работа с комиксите.

Извършеният статистически анализ на изходящата диагностика доказва първата хипотеза, в която се предполага, че ако ученици билингви овладяват литературните произведения чрез разработения технологичен модел за работа с комикси, то ще се постигне по-високо равнище на разбиране при четене и развитие на българската реч в сравнение с резултатите от класическото обучение.

Резултатите от теста потвърждават и втората хипотеза, която гласи, че ако учениците билингви използват комикси в обучението по литература, ще се повиши мотивацията им за учене. Учениците от експерименталната група са повишили значително успеха си и няма ученик, който да е отказал да работи по теста в сравнение с входното ниво.

В кои по-конкретни направления виждам и как биха могли да се открият основните приноси и решения в дисертационния труд?

- 1.В теоретичен план са проучени особеностите на комикса и е разкрит образователният му потенциал като средство за литературно обучение.

- 2.Изяснени са спецификите на литературното обучение чрез комикси в начален етап и особеностите му в условия на масов билингвизъм.

- 3.Разработен, апробиран и внедрен е интерактивен модел на обучение за овладяване на литературните компетентности, базиран на работа с комикси.

- 4.Създадени са образователни ресурси за учители, обучаващи ученици от ромски произход, които повишават ефективността на учебния процес в часовете по литература.

На основата на тази специфика и закономерности са разкрити педагогическите аспекти на практическите задачи, реализирани в

експерименталния модул, които водят до повишаване на знанията и уменията на учениците свързани със знаково-символното значение на произведенията на литературата.

Изводите показват, че експерименталният методически модул функционира успешно в процеса на литературното обучение в интеграция с изобразителното изкуство. Постигнати са предварително заложените очаквани резултати и моделът оправдано би могъл да се използва в практиката на учителите по български език и литература, както и на тези по изобразително изкуство. Препоръчвам публикуване на дисертационния труд, защото ще бъде полезен методически. Приложеният методически модел за работа в учебните часове по литература провокира интереса на учителите и удовлетворява потребностите на учениците. Той е подходящ за повишаване на ефективността при усвояване знания и умения от четвъртокласниците. Също така, приложението на творческите задачи, включващи работа с комикси в уроците по литература, помагат за възприемането и интерпретирането на изучаваното литературно произведение, както и развитие на уменията за четене с разбиране и продуциране на българска реч.

Списъкът от публикации свързани с дисертационния труд отразяват в количествено и качествено отношение направеното изследване, което е в резултат на продължителна и сериозна научно-изследователска дейност. Авторефератът отразява адекватно основните научно-теоретически приноси, съдържащи се в дисертацията.

Заклучение: Като имам предвид актуалността и значимостта на проблема в дисертационния труд, резултатите от проучването и изведените закономерности в теоретико-приложен аспект – съвременно теоретично равнище и приложимост в педагогическата практика, предлагам на научното жури да присъди на Ралица Живкова Колева научната и образователна степен “Доктор”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

София, 06.05.2024 г.

проф. дн Лучия Ангелова